

Het inrichten van een sociale voedseltuin

Een sociale voedseltuin is meer dan een teeltlocatie. De inrichting bepaalt niet alleen hoeveel voedsel er geproduceerd kan worden, maar ook hoe prettig de tuin werkt, hoe toegankelijk deze is voor deelnemers en vrijwilligers en hoe goed ontmoeting en educatie een plek krijgen.

In dit kennisdocument delen we praktische uitgangspunten en lessen uit de praktijk van bestaande sociale voedseltuinen. De inrichting verschilt per locatie, doelgroep en schaal, maar de basisprincipes zijn overal toepasbaar.

Uitgangspunten voor de inrichting

Bij het ontwerpen van een sociale voedseltuin is het belangrijk om vooraf een aantal keuzes te maken:

- Is de tuin primair gericht op voedselproductie, ontmoeting of educatie?
- Hoeveel deelnemers en vrijwilligers werken er wekelijks in de tuin?
- Is de tuin stedelijk of landelijk gelegen?
- Moet de tuin kunnen doorgroeien in fases?

Deze keuzes vormen de basis voor de indeling van het terrein en de teeltoppervlakte.

Van doel naar oppervlak: hoeveel m² heb je nodig?

Een veelgestelde vraag is hoeveel teeltoppervlak nodig is om huishoudens structureel van voedsel te voorzien. Dat hangt af van meerdere factoren, maar praktijkervaring bieden wel richting. Als vuistregel wordt vaak gebruikt dat circa 5.000 m² teeltoppervlak kan voorzien in een gevarieerd aanbod voor ongeveer 275 mensen (monden). Dit gaat uit van een breed teeltplan met onder andere groenten, kruiden, bloemen en kleinfruit, met oogst van mei tot en met november.

De benodigde oppervlakte wordt naast het aantal huishoudens dat het voorziet beïnvloed door:

- de vorm en frequentie van uitgifte (bijvoorbeeld zelfoogst op één dag versus meerdere oogstmomenten of oogst door tuinders);
- de intensiteit en diversiteit van de teelt en efficiënt gebruik van grond (volle grond versus aanvullende kas- of tunnelteelt);
- de ruimte voor sociale en praktische functies zoals paden, opslag, compost, ontmoeting en educatie.

In de praktijk combineren sociale voedseltuinen productieruimte met sociale ruimte. Niet elke vierkante meter hoeft maximale opbrengst te leveren; voldoende ruimte voor rust, logistiek en ontmoeting is essentieel voor een duurzame en werkbare tuin.

Basisindeling van een sociale voedseltuin

De basisindeling bepaalt hoe efficiënt en prettig er gewerkt kan worden. Zeker wanneer wordt gewerkt met zelfoogsters en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, burn-outklachten of beperkte belastbaarheid, is een overzichtelijke, rustige en voorspelbare indeling cruciaal. Sociale voedseltuinen kiezen daarom vaak voor een vaste structuur met herkenbare zones en herhaling in werkzaamheden.

Productietuin: overzichtelijke vakken en behapbare bedden

De productietuin bestaat uit vaste teeltvakken met duidelijk afgebakende bedden. Veel gebruikte maten in de praktijk zijn:

- teeltbedden van circa 75 cm breed, zodat er eenvoudig vanaf een looppad geoogst kan worden zonder door een teeltbed te lopen.
- bedlengtes die overzichtelijk blijven, bijvoorbeeld 10–15 meter
- tussenpaden van circa 40 cm, waardoor voldoende ruimte is om te lopen en ook vanaf daar de werkzaamheden op een teeltbed te doen
- hoofd- en werkpaden van circa 1 meter, voor voldoende ruimte voor bijvoorbeeld kruiwagens.
- Hier staan groentensoorten bij elkaar, zodat het begrijpelijk is voor zelfoogsters

Deze indeling zorgt voor rust en duidelijkheid. Bedden zijn bewust niet te groot, zodat het werk behapbaar blijft. Een belangrijk uitgangspunt is dat een vrijwilliger bijvoorbeeld voor de koffiepauze één volledig bed kan afronden, zoals het onkruidvrij maken van een bed. Dit geeft een concreet en haalbaar resultaat, wat motiveert en bijdraagt aan werkplezier en eigenwaarde.

Beleeftuin: aantrekkingskracht, beleving en educatie

Naast de productietuin bestaat een sociale voedseltuin vaak uit een beleeftuin. Dit deel van de tuin is gericht op beleving, ontmoeting en educatie en heeft een belangrijke aantrekkingskracht voor vrijwilligers en bezoekers. De beleeftuin biedt ruimte voor:

- kruiden, eetbare bloemen en kleinfruit
- zitplekken en brede, toegankelijke paden
- educatieve activiteiten, rondleidingen en workshops

De inrichting is overzichtelijk en uitnodigend, zodat bezoekers zelfstandig kunnen rondkijken zonder het productieproces te verstoren. Voor educatieve programma's vormt de beleeftuin een essentieel onderdeel van de tuin en verbindt zij voedselproductie met leren en ontmoeten.

Basisvoorzieningen en faciliteiten

Naast teeltbedden zijn goede basisvoorzieningen onmisbaar voor het functioneren van een sociale voedseltuin. Deze faciliteiten zijn geen extra's, maar randvoorwaardelijk voor continuïteit, veiligheid en het welzijn van deelnemers en vrijwilligers.

Bij het inrichten van de tuin is het belangrijk om vanaf het begin ruimte te reserveren voor de volgende voorzieningen.

Schaftruimte en opslag

Een schafthuisje of (mobiele) keet vervult meerdere functies:

- opslag van gereedschap en materialen
- plek voor pauze en herstel
- ruimte voor ontmoeting en gesprek
- uitvalsbasis voor begeleiding en activiteiten
- werkplek voor de tuinder(s)

Voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, burn-outklachten of beperkte belastbaarheid is een vaste, beschutte plek essentieel. Het ontbreken van zo'n ruimte vergroot de kans op overbelasting en uitval.

Kas en opkweek

Een kas of tunnelkas draagt bij aan:

- verlenging van het teeltseizoen
- opkweek van planten
- continuïteit van werkzaamheden, ook in koudere maanden

Hierdoor hebben oogstgezinnen langer toegang tot verse producten en kunnen vrijwilligers ook buiten de warmere maanden actief blijven.

Beschutting tegen zon en regen

Werk in de tuin vindt plaats onder wisselende weersomstandigheden.

Beschutting is noodzakelijk, zowel tegen regen als tegen felle zon. In de praktijk blijkt dat langdurig werken in de volle zon gezondheidsrisico's oplevert, zoals oververhitting.

Voorzieningen zoals een schaduwtafel, overkapping of eenvoudige zitplek maken het mogelijk om:

- veilig te werken en pauzeren
- activiteiten door te laten gaan bij warm of nat weer
- kinderen en jongeren te beschermen

Een plek voor ontmoeting

In een sociale voedseltuin is ontmoeting geen bijzaak, maar een essentieel onderdeel van het ontwerp. Naast werken in de tuin is er ruimte nodig voor pauze, gesprek en informele ontmoeting. Dit draagt bij aan welzijn, sociale veiligheid en duurzame deelname.

Bij het inrichten van de tuin is het daarom belangrijk om ontmoeting en rust bewust en zichtbaar een plek te geven.

Een goede ontmoetingsplek:

- ligt centraal of goed zichtbaar in de tuin
- is beschermt tegen zon en regen
- heeft zitgelegenheid en ruimte voor koffie of thee
- nodigt uit om even aan te schuiven

Voorbeeldschetsen van sociale voedseltuinen

Onderstaande schetsen geven ter inspiratie inzicht in mogelijke indelingen van sociale voedseltuinen. Elke tuin vraagt om een inrichting die past bij de lokale situatie en doelstellingen.

Schets sociale voedseltuin De Kleine Boerderij in Fochteloo

Schets Sociale Voedseltuinen Leeuwarden

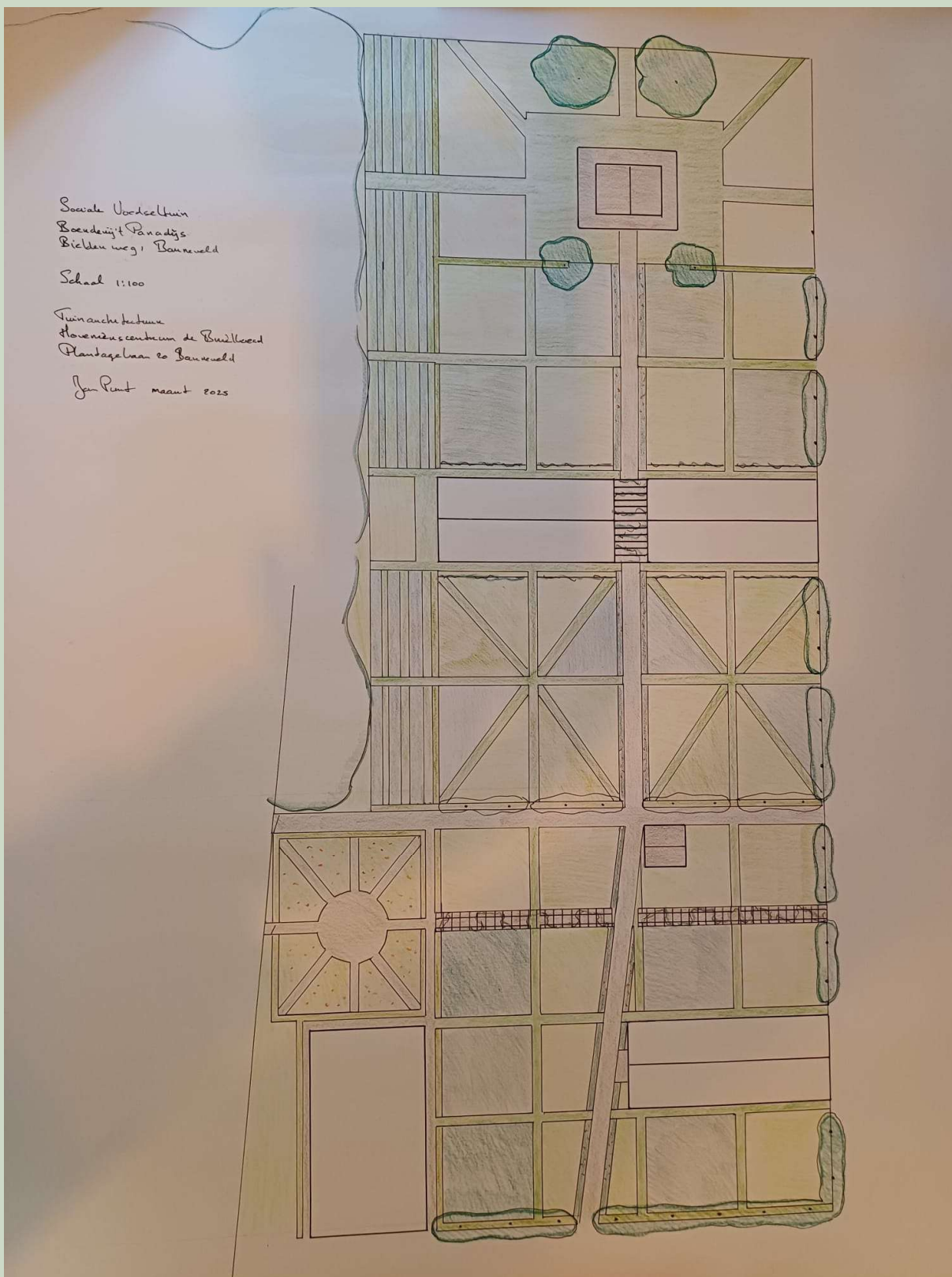

Sociale Voedseltuin Schieringerweg - fase 2 - 2026

	Schaftkeet 5x3 m		Schapenhek 100cm hoog	A: Teeltbed	300 m ²
	Opslagcontainer 5x3 m		Bloemenlint 100-180 hoog	B: Schooltuintjes 15x20m	300 m ²
	Tunnelkas 16x5 m		Wilgenhek	C: Teeltbed 25x3m	75 m ²
	Zonnescherm 8x4 meter		Wandelpad	D: Teeltbed 20x33m	660 m ²
	Composttoilet		Irrigatiegeul	E: Teeltbed 20x25m	500 m ²
			Kruidentuin	Kruidentuin 12x12	144 m ²
				Tunnelkas 16x5 m	45 m ²
				Totaal teeltoppervlak	2024 m²

Schets sociale voedseltuin Boerderij 't Paradijs in Barneveld

Sociale Voedseltuin
Boerderij 't Paradijs
Bickhuweg, Barneveld

Schaal 1:100

Tuinarchitectuur
Hovenierscentrum de Buislevent
Plantagelaan 20 Barneveld

Jan Rint maart 2025

Schets sociale voedseltuin Smalingerland

